

Auschwitz-Birkenau koncentrációs és megsemmisítő tábor (Konzentrationslager Auschwitz-Birkenau)

A sziléziai tartomány (Provinz Oberschlesien) katowicei közigazgatási körzetének (Regierungsbezirk Kattowitz) białai járásában (Landkreis Bielitz) Oświęcimben (Auschwitz) helyezkedett el, 1941-től pedig a felső-sziléziai tartományban (Provinz Oberschlesien), a Főkormányzóság határának közelében és a közlekedést tekintve kedvező pontban (a Felső-Sziléziát Dél-Európával összekötő vasúti fővonalak mentén).

A tábor a Soła folyón túli Zasole területben kapott helyet, volt kaszárnnyák és a volt Állami Dohánymonopólium épületeinek együttesében. A legnagyobb koncentrációs tábor a lengyel területeken.

Heinrich Himmler 1940. április 27-én kelt parancsa alapján hozták létre. 1941 tavaszán felállították a tábor második, eredetileg hadifogolytábor (Kriegsgefangenenlager) elnevezéssel működő részét Brzezinkában (Birkenau, Auschwitz II), amely a zsidókiirtási terv életbe lépése után a zsidók azonnali tömeges megsemmisítésének helyszínévé vált.

1942-1943-ban létrejött a tábor harmadik része (Auschwitz III) Monowicében (Monowitz). 1944. november 25-én átszervezték a tábor felépítését: a birkenaui tábort az Auschwitz anyatáborhoz (Auschwitz I) csatolták, az addigi Auschwitz III tábort monowicei koncentrációs tábornak nevezték át (Konzentrationslager Monowitz), amelyhez az ipari üzemek mellett szervezett összes altábor tartozott. A lágernek alárendelt több mint 40 altábor dolgozott az ipari üzemek és konszernek, valamint az SS javára. A rabszolgamunka részét képezte a kiirtásnak, és gazdasági hasznot hajtott. A tábor működésének kezdeti időszakában sok fogoly dolgozott a láger kiépítésén.

A tábor működésének kezdetétől 1942 tavaszáig szinte kizárólag lengyeleket zártak ide. A politikai foglyok első transzportja, amely 728 főből állt, 1940. június 14-én érkezett Tarnówból. Az auschwitzi láger lett a fő központja a konspirációs struktúrákban működő lengyelek, de a politikai és társadalmi aktivisták, valamint az értelmiség kiirtásának is. Szintén ide irányították a túszoikat, az utcai razziák során összefogdosott embereket, valamint a megelőzési célból őrizetbe vett személyeket. 1942-től érkeztek ide transzportok Zamość vidékéről kitelepített lakosokkal. Az 1944-es varsói felkelés kirobbanása után a főváros mintegy 10 ezer lakosát helyezték el a lágerben.

1941 végén 10 ezer szovjet hadifoglyot irányítottak a táborba, többségüket meggyilkolták. 1942-től a tábor a Lengyelország különböző régióiból, valamint a Szovjetunió területéről származó zsidók kiirtásának helyszíné lett. Attól az évtől kezdve tömegesen érkeztek zsidó transzportok más országokból is. A láger lett a helyszíne több mint 20 ezer roma megsemmisítésének is.

A foglyokat az ún. haláltömbökben és a kivégzőhelyeken gyilkolták le. A betegek egy részét benzin-, evipan- és fenol injekciókkal ölték meg. SS-orvosok pseudo-orvosi kísérleteket is végeztek a foglyokon; dr. Josef Mengele SS-orvos ikreken kísérleteket és veleszületett fiziológiai rendellenességekkel rendelkező betegeken kutatásokat folytatott. A kegyetlen módon elvégzett különleges kutatások után a betegeket a szívbe adott fenol injekcióval ölték meg.

1941 ősztől az embereket gázkamrákban ciklon B felhasználásával ölték meg. A holttesteket a Birkenauban lévő krematóriumokban hamvasztották el. Ily módon hajtották végre az Európa sok országából vasúti transzporttal érkező zsidók kiirtását.

A tábor parancsnokai sorrendben a következők voltak: Rudolf Höss SS-Obersturmbannführer (1940-1943), Arthur Liebehenschel SS-Obersturmbannführer (1943-1944) és Richard Baer SS-Sturmbannführer (1944-1945).

1944 közepétől 1945. január 17-ig a táborból több mint 65 ezer foglyot evakuáltak vasúti transzportokkal, 1945. január 17-től 19-ig pedig közel 60 ezret gyalogoszlopokban (halálmenetek). A januári evakuáció áldozatainak számát kb. 15 ezerre becsülik. 1944 és 1945 fordulóján elpusztították a tábor infrastruktúrájának egy részét (egyebek között a krematóriumokat). 1945. január 27-én a Vörös Hadsereg elfoglalta a lágert, mintegy 7 ezer foglyot szabadítva fel.

Az auschwitz-birkenauai lágerben kb. 1 millió zsidó és 70-75 ezer lengyel veszítette életét. Működésének időszakában összesen 1,1 millió személyt gyilkoltak itt meg.

zie w Auschwitz-Birkenau zginęło ok. 1 000 000 Żydów, 70 000–75 000 Polaków. Łącznie w okresie jego funkcjonowania zamordowano tu 1 100 000 osób.

Koncentrációs táborok